

Izhaja štirinajstdnevno. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Turjaški trg 2/II. — Naročnina znaša mesečno 4 Din. Za Italijo mesečno L 1:50. Posamezna številka stane Din 2 —

Vloga proletarskega mladinskega gibanja.

Neposredni vzroki za nastanek proletarskega mladinskega gibanja koncem 19. in začetkom 20. stoletja so izvirali iz onega položaja, v katerem se nahaja delavska mladina v kapitalističnem družabnem redu. Izkoriščanje delavske mladine v tovarnah, rovi in pisarnah je moralo v razredno-zavednem delu proletarske mladine poroditi misel, da je proti temu izkoriščanju neobhodno potreben organiziran odpor.

Militarizem, ki je vedno ogrožal svet z novimi vojnami, je najbolj telesno in duševno tlačil mlade proletarce, je povzročil organiziran antimilitarističen boj delavske mladine.

Končno je bil važen vzrok za nastanek proletarskega mladinskega gibanja potreba, da se postavi kot protiutež meščanski vzgoji delavske mladine (ki jo vrše šola, cerkev in meščanske mladinske organizacije) socialistično vzgojo proletarskega naraščaja. Ti trije glavni neposredni vzroki, ki so poklicali v življenje proletarske mladinske organizacije, so v veliki meri določili tudi njegove neposredne naloge.

V prvem času svojega razvoja so zadele proletarske mladinske organizacije na nerazumevanje in celo sovražnost pri organizacijah odraslega proletariata — pri strokovnih organizacijah in političnih strankah.

Danes se sploh nikdo ne upa, da bi resno ugovarjal potrebi obstojanja samostojnih proletarskih mladinskih organizacij. — V kolikor je bila vedno očividnejša potreba po posebnih proletarskih mladinskih organizacijah, so se te vedno bolj približevale splošnemu proletarskemu gibanju idejno in organizatorično. Tako je bilo že pred svetovno vojno proletarsko mladinsko gibanje v celi vrsti dežel sestavni del in ena oblika delavskega gibanja.

Najvažnejše oblike delavskega gibanja so stranka in strokovna organizacija; tem dvem oblikam se v času razpada kapitalizma pridruži tretja najvažnejša oblika — sovjeti. Vse te organizacije imajo en cilj: razredni boj proletariata na vseh poljih družabnega življenja, popolno osvoboditev človeštva iz podjarm kapitalizma. Revolucionarni marksisti so bili vedno proti politični nevtralnosti strokovnih organizacij, ker so vedno smatrali za potrebno bojovno enotnost delavskega gibanja pod zastavo razrednega boja. Istočasno pa so bili tudi vedno proti sindikalistični ideji »enotne organizacije«, ki naj bi nadomestila politično stranko in strokovno organizacijo. Kajti vsaka oblika delavskega gibanja igra poleg ostalih proletarskih organizacij z istim ciljem posebno vlogo v delavskem gibanju. Politična stranka

je razredno-zaveden ščit razreda, ona je voditeljica razreda in njegovih organizacij. Stranka določa njihovo taktiko in strategijo v boju s kapitalom in v gradbi novega socialističnega družabnega reda.

Kakšna je torej vloga proletarskega mladinskega gibanja?

Predvsem je treba ugotoviti, da vloga proletarskega mladinskega gibanja ni neizpremenljiva. Delavska mladina je del delavskega razreda. Njeno gibanje je del splošnega proletarskega gibanja. Vloga proletarskega mladinskega gibanja se menja v zvezi z velikimi spremembami v splošnem delavskem gibanju. Za časa svetovne vojne n. pr. so bile v mnogih deželah po izdajstvu socialpatriotov nad delavskimi interesi socialistične mladinske organizacije edine samostojne revolucionarne organizacije in so stale na čelu ali so bile glavna opora internacionalistov. Mladinske organizacije so podvzele vse, da so se ustanovile revolucionarne delavske stranke, ki bi zopet prevzele svojo vlogo, ki so jo morale mladinske organizacije igrati do njihove ustanovitve. Kaker hitro so te stranke obstojale, je jasno, da se je vloga mladinskih organizacij izpremenila in da so zopet pričele vršiti svojo glavno nalogo: zbiranje množic delavske mladine, marksistična vzgoja teh množic in njihova uvrstitev v fronto revolucionarnega razrednega boja.

To pomenja, da so revolucionarne organizacije proletarske mladine organizacije množic za marksistično bojovno izobrazbo in vzgojo delavske mladine, revolucionarna razredna šola za mlade delavce.

Reformistična mladinska internacionala odgovarja na vprašanje o njeni vlogi: kulturno gibanje. To po-

menja: Proč od politike, boj je stvar odrastlih, otroci naj se igrajo, plešejo, čitajo knjige in služijo za parado! Mi imenujemo to kulturno filisterstvo, kapitulacije (uklonitev) pred meščansko vzgojo in izdajstvo delavske mladine.

Revolucionarne organizacije proletarske mladine pejmujejo vzgojo proletarske mladine tako-le: Mladinske množice je treba in edino mogoče razredno vzgajati v boju samem in za boj. Boj in izobraževalno delo sta neločljiva sestavna dela, sta temelj bojovne vzgoje delavske mladine. Zato se revolucionarna delavska mladina najživahneje udeležuje celokupnega političnega življenja proletariata ne v besedah, ampak v dejanjih.

Proletarske mladinske organizacije so vzgojne organizacije. Zato uvajajo v svoje vrste — v tem se razlikujejo od revolucionarnih delavskih strank — tudi elemente, ki še niso razredno-zavedni, ki imajo le razreden inštinkt, čut. To morajo one delati, ako hočejo razredno vzgojiti množice delavske mladine.

Proletarske mladinske organizacije niso kak privesek poedinih političnih strank, niso mlade proletarske stranke, ampak gibanje proletarske mladine je posebna oblika splošnega delavskega gibanja, so bojovna šola, v kateri se mladi proletarci vzgajajo s tem, da se udeležujejo delavskega gibanja vseh drugih oblik.

Zato revolucionarne mladinske organizacije vrše politično in izobraževalno delo, gospodarski boj in boj proti militarizmu ter se živo udeležujejo boja in dela strank, strokovnih in drugih delavskih organizacij. To tvori vsebino one bojovne marksistične šole, ki se imenuje gibanje proletarske mladine.

Izobraževalno delo proletarske mladine.

Ves čas njihovega obstoja se vrši med buržuazijo in proletariatom boj za mladino, za mladino delavskega razreda. »Kdor ima mladino, ima armado«, pravi Karl Liebknecht. »Kdor ima mladino, ima bodočnost«, pravi star pregovor in buržuazija stalno dokazuje z vsem svojim delom, da je dobro razumela resnico tega pregovora, da jo je žal bolje razumela kot mnogo reformističnih delavskih voditeljev.

Za meščansko vzgojo mladine je značilno to, da ona skuša odvrniti od boja delavsko mladino z lepim pripovedovanjem o družabnem življenju, v katerem skuša zakriti resnični družabni razvoj. Reformisti in socialpatrioti so prevzeli od buržuazije to načelo meščanske vzgoje. Mladina se mora učiti, pravijo, boj in politika je za odrasle. S takimi pedagoškimi sofizmi skuša zakriti svoje kontrarevolucionarno početje. Z eno roko tlači buržuazija proletarsko mladino v globine kapitalističnega pekla —

sama ali s pomočjo social-patriotov, z drugo jo ovira, da bi njene mlade žrtve ne izvajale pravih sklepov iz izkušenj svojega vsakodnevnega življenja.

Vzgoja proletarske mladine mora sloneti posebno na udeležbi mladine pri proletarskem razrednem boju. Samo v ognju tega boja se kujejo pravi proletarski borci, ki bodo »napadli nebo«. Jasno je, da ne zavračamo izobraževalnega dela, ki mora tvoriti velik del našega delovanja. Samo na podlagi katere znanosti?

Kaj ti pomaga znanost, ločena od življenja, znanost za znanost samo, nauk radi nauka samega. Isto tko obstoja znanost življenja in za življenje, znanost boja in za boj, nauk ne sam zase, ampak za osvoboditev proletariata. Tu leži jedro. Za kaj se učiti.

Historični materializem ali marksizem nam je dal spoznati, da ideje ne morejo spremeniti enega družabnega ustroja. Ali izpremembe v političnem

življenju, ki stoji v tesnem razmerju z gospodarskim razvojem, vršijo ljudje. Za to nismo marksisti nobeni fatalisti (se ne prepuščamo usodi). Mi vemo, da določa tempo, hitrost in pot družabnega razvoja v veliki meri zavednost ljudi, da določa uspeh razrednega boja proletariata v precejšnji meri njegova razredna zavest. Da premagaš svojega sovražnika, ni dovolj, da ga samo sovrašiš in si hočeš boja. Sovražnika je treba tudi poznati, treba je pregledati njegove sile in znati v boju ga premagati. Buržuazija ne drži znanosti zamaš v svojih rokah. V njenih rokah je znanost eno orožje za boj proti proletariatu. Ali to se mora izpremeniti v rokah proletariata v eno orožje za strmožlavljenje kapitala.

Radi tega so prisojali učitelji socializma teoriji proletarskega boja tolik pomen. Kajti ona nudi proletariatu možnost, da premeri razmerje svojih sil napram silam buržuazije, da si ustvari jasno sliko o možnostih bodočnosti in da si določi na podlagi natančnega raziskovanja sedanjega položaja strategijo, taktiko svojega razrednega boja. Ali to ne zadostuje.

Naloga proletariata ni samo v tem, da strmožlavi moč buržuazije. Pred njim stoji še neprimerno težja in kompliciranejša naloga, da zgradi socialistično družbo, ki mora stati nad kapitalistično na poljih materialne in duševne kulture. Zato potrebuje proletariati in zlasti njegova mladina ne samo navdušenja in ognja, ampak tudi znanja. Znanja za boj proti kapitalu in upostavo socializma.

Teoretični nauki proletariata so v najtesnejši zvezi z njegovim bojem. Oni slone na bojnih izkušnjah, dajejo boju smer, ga podpirajo, so njegovo najboljše orožje. Služijo praktičnemu osvobodilnemu delu proletariata in vsega človeštva. Radi tega je spoznanje s temi teoretičnimi nauki bistveni del vzgoje delavske mladine in ena najvažnejših nalog proletarskih mladinskih organizacij.

Kaj naj bo torej vsebina našega izobraževalnega dela? Mnogi se vprašajo, ali naj se razvije politično izobraževalno ali tudi splošno prosvetno delovanje. Jasno je, da mora biti na prvem mestu našega izobraževalnega dela politična izobrazba mladine. V prvi vrsti mora dati naše izobraževalno delo teoretično posplošenje praktičnih izkušenj vsakodnevnega boja. Družabne znanosti, ki se neposredno nanašajo na razjasnenje naših političnih programov in praktičnih korakov, morajo biti središče izobraževalnega dela. Isto tako jasno je, da pridejo v proletarskem razrednem boju trenutki, ko zavzame boj tako obsežne in poostrene oblike, da ni časa za tako izobraževalno delo, ali da se mora precej omejiti.

Napačno bi bilo, omejevat se dalj časa samo na politično prosvetljenje. Med tem ko to postavljamo na prvo mesto, je treba posvetiti resno pažnjo tudi splošni izobrazbi. Ali morda zato, da postanejo mladi

delavci takozvani izobraženi ljudje? Gotovo ne zato, ampak radi tega, ker ima tudi to znanje velik pomen za proletarski boj. V najhujših letih reakcije, ki so sledili v Rusiji revoluciji od l. 1905, se je vrgel vodja revolucije — Lenin z vsemi svojimi močmi, ojeklenili v revolucionarnem političnem boju proletariata — na debelo knjigo o filozofiji. O isti stvari je tudi Engels mnogo pisal. Zakaj? Ker marksizem ni samo teorija o družabnem razvoju, ampak svetovno naziranje, t. j. da marksizem podaja celo sliko o sestavi in razvoju vsega sveta. Ali potrebuje proletariati tako svetovno naziranje? Brez dvoma. Kajti buržuazija napada proletariati od vseh strani; ona skuša zastrupiti proletariati na vseh znanstvenih poljih.

Njen bog, vreča denarja, je mogočno orožje za varanje proletariata. Ta bog nastopa odkrito v veri, prikrito v filozofiji. Povsod tam, kjer ga skuša buržuazija vtihotapiti v glave proletariata, ga moramo pregnati in pregnati. Kako naj pobijemo svetopisemske pripovedke o ustvarjenju sveta, ne da bi pripovedovali in proučili resničnega nastanka sveta in organskega življenja? Ali vzemimo leposlovje! To ima velik pomen za družbo. Z njo se izobražujejo milijoni. Leposlovje podaja življenje in mišljenje, ideologijo zgodovinskih dob in razredov. Tudi mi Slovenci imamo mnogo del, ki jih lahko spretno porabimo kot sredstvo revolucionarne vzgoje (Iv. Cankar, Albrecht itd.) In umetnost. Kdo ne bi vedel, kakšno vlogo je igrala »marseljeza« in »Karmanjola« v francoski, »internacionala« v ruski revoluciji in rdeči armadi ter v proletarskih demonstracijah? Kdo ne pozna pomena umetniškega plakata ali politične karikature? Kdo bi mogel oporekati ogromen pomen revolucionarne drame na proletarskem odru? (Semkaj seveda ne štejemo »Španske muhe« in »Za pravdo in srce«.)

Pojdimo dalje! — Ali naj se omejimo samo na duševno izobrazbo? Ali ne spada tudi telesna vzgoja proletarske mladine v naše področje? Nočemo se ustavljati pri banalni frazi, da je zdrava duša le v zdravem telesu. Za nas zadostuje dejstvo, da buržuazija izkorišča telesno vzgojo mladine potem »Sokola« in »Orla« uspešno v svoje svrhe. Proletariati Slovenije je napravil na tem polju prve korake, proletariati ostale Jugoslavije, lahko rečemo, da ni na tem polju še ničesar napravil. In tudi mi bi mogli slediti sijajnemu vzgledu češkega proletariata, če bi proletariati obračal tudi temu polju našega delovanja dovolj pažnje.

Tako torej vsebuje izobraževalno delo proletarske mladine tri oddelke: politično, splošno izobraževalno in telesno vzgojno delo.

Pri vsem tem obstoja nevarnost gotovih zmot. Treba je razumeti in imeti stalno pred očmi pravo razmerje med različnimi vejami našega izobraž. dela.

Pri vseh vrstah našega izobraževalnega dela se moramo predvsem pečati s tem, kar je najbližje vsakodnevni boju. Zelo škodljivo bi bilo, ako bi drugi, izhajajoč s pravilnega stališča, da je potrebno splošno izobraževalno delo, iz tega sklepali: ker je vse važno, se moramo z vsem pečati. Mi ne moremo mlademu proletarcu nadomestiti one sistematične šolske vzgoje, ki jo vrši buržuazna država.

Na vseh poljih znanosti se mora vedno vzeti to, kar je najvažnejše za neposredno revolucionarno vzgojo.

Kako naj se uči proletarska mladina?

Predvsem moramo vedeti to, da tudi na polju politične vzgoje ni mogoče dati mladini celokupnega znanja, ki pripada temu polju. In končno tudi ne smemo nerazvitemu razumu mladega delavca nakopiti ogromne množine znanja. Naloga obstoji v tem, dati del. mladini ključ k znanosti, elementarna načela. To pomenja, da si morajo mladi proletarci predvsem prisvojiti marksistično metodo, metodo dialektičnega materializma. Če se mladi delavec uči, prodreti v globine vseh pojavov s stališča njihovega razvoja, z vsemi njihovimi nasprotji in skoki, s stališča njihovega kraja in časa, če se uči, razumeti odvisnost mišljenja od družabnega bivanja, videti temelje družabnega razvoja, pojmovati ekonomiko, razrede, politiko, ideologijo, če se uči tega, mu potem ne bo

težko, orijentirati se v vsakodnevni praktični delu in boju in samostojno se naprej izobraževati.

Ali sledi iz tega, da pričnemo svoje politično prosvetno delo z »golo marksistično metodo«? Gotovo ne. Da to uresničimo, moramo izhajati iz onih navadnih, najbližjih dejstev, ki jih opazuje mladi delavec v obdajajočem ga življenju, v tovarni, šoli, družini, na ulici itd. Treba je iti z navadnega na komplicirano, od posebnega na splošno. Obvladanje marksistične metode mora takorekoč izvirati iz konkretne izkušnje.

Posebno se moramo prilagoditi psihologiji delavske mladine, ki se v drugem razlikuje od one odraslih. Vse naše izobraževalno delo mora prevevati cilj — **revolucionarna vzgoja**. Potem se moramo ozirati na starostne stopnje mladih delavcev. Treba se prilagoditi tudi posameznim starostnim stopnjam.

Pri celokupnem izobraževalnem delu je pa vzgajanje — **samostojnosti** bistvena stvar. Kajti to je eno temeljnih načel našega gibanja sploh. Le, če si mladi proletarci sami delajo pot k znanju in se jim ne vliva nekaj gotovega z vrha dol v glavo, če jih iskanje po spoznanju neposredno zanima in vabi — samo tedaj se nauče samostojno misliti.

To so v glavnem temeljne misli, po katerih vrši revolucionarna proletarska mladina svoje revolucionarno vzgojno delo.

Še nekaj o socialistični reorganizaciji mladinskega dela.

Kaj pomenja ta naš cilj? Takoj je treba naglasiti, da pomenja **najpopolnejšo izpremembo** položaja in dela mladine, kot obstoja danes. Če rečemo, da hočemo uresničiti socialistično reorganizacijo mladinskega dela, rečemo s tem, da hočemo **odpraviti današnji izkoriščevalni značaj mladinskega dela** in mu dati **vzgojni značaj**, da hočemo ustvariti za celokupno mladino brez najmanjše izjeme popolnoma bogato, človeka vredno in potrebam mladine odgovarjajoče življenje.

To načelo je v okvirju kapitalističnega reda popolnoma neuresničljivo, neizpolnjivo, kapitalistično gospodarstvo, ki brezpogojno potrebuje delavsko mladino kot najcenejši vir za profit in ki jo izrablja proti odraslemu delavstvu, ki mora imeti ogromno, v temi tavajočo vojsko neizkušenih delavcev in le tanko plast izkušenih delavcev, ki potrebuje toplo maso topovske hrane in nevednih podložnikov, skratka, kapitalistično profitarško gospodarstvo, h katerega življenjskim pogojem spada izkoriščanje in zaslužnivanje delavske mladine, ne more izvesti socialistične reorganizacije mladinskega dela, ne da bi zanikalo in odpravilo svojih lastnih temeljev. Ka-

pitalizem tega istotako ne more, kakor se ne more izpremeniti star, zaraščen pragozd v smejoče se polje, ne da bi uničil samega sebe in izginil kot pragozd. Šele socialistična družba bo mogla uresničiti socialistično preobrazbo mladinskega dela.

Ali bo ona to mogla? Ali niso naše misli v držnem poletu previsoko zletele? Ali se bo mogla odpo-vedati izkoriščanju celokupne mladine do 18. leta in ji zagotoviti popolno in vsestransko vzgojo ter splošno zaščito in varstvo?

Gotovo, da bo morala delavska mladina preživeti še težke ure do končne zgraditve socialistične družbe. Ali že sama sovjetska Rusija na današnji stopnji nam dokazuje, da je ona kljub vsakodnevni trdemu življenjskemu boju, kljub največji stiski in bedi že postavila temelje za uresničenje tega našega cilja.

Poglejmo nazaj! Kateri vzroki so zahtevali, da se je potegnili delavska mladina in otroke v proizvodni proces? S cenim mladinskim delom se ni dalo kapitalu samo možnosti za nakopičenje večjega profita, ampak prisililo se je tudi odraslega delavca, da dela za nižjo plačo in v daljšem delovnem času, t. j.

da se odpove večjemu delu tega, kar je ustvaril s svojim delom v korist podjetnikovega dobička. Ta potreba po profitu v socialistični družbi odpade. Socialistična družba, ki dela z najboljšimi tehničnimi sredstvi v urejenem gospodarstvu brez konkurenčnega boja v korist vseh, ne oropa delavca ne samo sadu njegovega dela, ampak tudi zagotovi celokupnemu človeštvu z mnogo manjšo porabo delovnih sil posameznika popolno življenjsko oskrbo. Socialistična družba, v kateri se kopičijo bogastva v ogromni množini brez profitarških interesov, ni več navezana na izkoriščanje delavske mladine.

Vprašajmo se dalje! — Mi hočemo dati vsem omladinam popolno, vsestransko vzgojo. Zakaj pa obstoja pod kapitalizmom ogromna množica neizučeni delavcev in zakaj je skušal kapital vedno bolj zmanjšati število izučeni delavcev? Odgovorilo se nam bo, da je razvoj tehnike ta, ki je ustvaril tako stanje. Toda ne! Ni nebitven, čisto znanstven, neod-

visen razvoj tehnike oni, ki ustvarja družabne razmere, ampak družabne potrebe so, ki določajo razvoj tehnike, ga usmerjajo enkrat v eno, drugič v drugo smer, ga tu pospešujejo in tam ovirajo. Potrebe kapitalistične družbe so si udinjale tehniko, za dosego kapitalističnega cilja: profit. Izučeno delavstvo pa je vsekakor dražje nego neizučeno in profit je zato v prvem slučaju manjši nego v drugem.

Ta gonilna sila, kot že rečeno, pa odpade v socialistični družbi. Socialistična družba ne potrebuje čim cenejših delavcev, ampak čim sposobnejše delavce, t. j. take, katerih telesne in duševne lastnosti jim omogočajo, da čim več in čim bolje ustvarjajo za socialistično družbo. Socialistična družba, ki ne pozna vladajočih in tlačeni razredov, ne pozna tudi ne razredne razlike med mladino. Ona temelji na splošni izobrazbi celokupne mladine. Fina tehnika, velikopotezna organizacija socialistične družbe bo zahtevala dobro izučeni delavcev.

Pesem kovačev.

(Prosto po ruščini Iv. Frančevič.)

V tistih puntarskih napevih
jekla in koles
vihre gneva sem spoznaval
in tlačanstva bes.

Misli so mi razdražene,
kakor v stroju par ...
Roke v mišicah jeklene ...
— hej, grmi udar!

Kujem iz železa, jekla
nov prekrasni vek,
kjer ne bo nebes, ne pekla,
kjer bo človek — bog ...

V tistih puntarskih napevih
jekla in koles
nas je zvalo, da združili
smo se v tesno vez.

Nas kovačev — — — nas je mnogo.
Le poglej okrog.
Vsi kot eden, kujemo smelo,
vsi mišičastih rok.

Vse trpljenje je vzgojilo.
Eden duh je v vseh.
Vse nas muke so utrdile,
Gladen ukalil smeh.

Poj nam sirena tovarne
svobode napev,
poj vstavšega trpina
neizprosni gnev!

Proti nacionalizmu!

Zadnji čas se je zelo poostril spor med srbsko, hrvatsko in slovensko buržuazijo. Gospoda se prepira za to, kdo bo več denarja spravil v svoj nenasitni žep in kdo bo imel več pravice izkoriščati, izmozgavati in izsesavati delovno ljudstvo. Mi bi pustili gospodo pri miru, da se dalje prepira med seboj, če ne bi ona v ta svoj prepir vodila tudi delavcev in zlasti mladih delavcev. Ali gospoda vedno zahteva, da se za njene koristi borijo tudi mladi delavci, in zato jim laže o »domovini«, »narodnosti« itd. Na ta

način hočejo, da bi se delavci, ki so že porazdeljeni na razne socialistične grupacije, razcepili še narodnostno, da ne bi skupno nastopal proletarijat srbskega, hrvatskega, slovenskega i. dr. jezikov, ali po mnenju srbskih centralistov — ne jezikov, ampak narečij, ker po njihovi glavi je le srbski jezik, drugo pa — narečje, obstoja le srbski narod, mi smo pa — pleme.

Zakaj bi srbski delavec spvražil slovenskega in slovenski srbskega? Kaj ne živita oba istega suženjskega življenja, ali nimata oba istih interesov? Ako si hočeta priboriti boljše življenje, se morata nasprotno še bolj zvezati med seboj.

Mlade delavce skušajo Or-junci prepričati o nekem jugoslovanskem nacionalizmu, edinstveni kraljevini in še o več takih nerazumljivih stvareh, »Orli« jih hujskajo proti Srbom itd. Mladi sodrugi, vse to nas nič ne briga.

Mi se borimo za osvobojenje vsega proletariata vsega sveta in vseh jezikov in v tem boju poznamo le to: kdor ni z nami, je proti nam! Za nas so pri vsaki stvari edino-le merodajni delavski interesi.

In interes delavstva je v tem, da se borimo brez ozira na narodnost in vero proti skupnemu sovražniku — kapitalu.

Vojna.

(Pogovor z nekim pacifistom.)

Ali je bil ta sodrug socialist ali anarhist? Naš kratek razgovor mi ni razjasnil tega. Pričel je tako-le: »Dragi prijatelj! Na vojno jaz ne verujem. To je za vas sijajno agitacijsko sredstvo, ali svetovna vojna se sedaj po petih letih ne pričinja zopet. Ko so Turki natepli Grke in prišli do Dardanel, ste kričali: Vojna je tu! Ali vojne ni bilo. Ko je Poincaré zasedel Porurje, ste zopet kričali: Vojna! Ali danes morate priznati, da se bodo Stinnes in Loncheur, Poincaré in Cuno lepo sporazumeli na hrbtu proletariata. Torej — — —«

Odvrnil sem mu: »Ti si podoben onemu pametnemu gospodu, ki ni hotel verovati v rusko revolucijo in je naložil ves svoj denar v ruske državne pa-

pirje. Dobri mož je danes čistilec čevljev v nekem hotelu. Se ujema. Velika vojna se je dolgo, dolgo pripravljala, preden je izbruhnila. Tedaj je bil kapitalistični svet še zelo trden. Tri cesarstva so bila tedaj v Evropi: Rusija, Nemčija, Avstrija. Tam so danes republike. Tedaj še ni bilo boljševizma, sovjetov, fašizma. Dobra, stara meščanska diktatura, demokratično pobarvana, je vladala svet. Anglija se je spravila nad Egipt, Francija bi se skoro udarila z Nemčijo radi Maroka. Italija se je vrgla na Tripolis. Mali balkanski narodi so drug drugemu rezali grla in parali trebuhe. Poincaré je potoval po svetu in prisrčno stresal krvave roke ruskega carja. In ko se je tedaj reklo, balkanski požar bo zapalil ves svet, Poincaré je vojna, si dejal: Nesmisel! Nemčija se požvižga na Bolgare, Srbe in Turke. In ti si toko veroval v mir, da so se vladni agenti ob mobilizaciji upali pisati: Mobilizacija ne pomenja vojne! Ali še isti si romal v strelski jarek — — —

Ko si čital v svojem časopisu, da je bil v Sarajevu umorjen neki nadvojvoda avstrijski, nisi veroval, da je to začetek klanja, ki je spravilo pod zemljo 1.700.000 Francozov, 500.000 Italijanov, 650.000 Angležev, 2 in pol milijona Rusov, 100.000 Belgijcev in mnogo drugih, tudi Kranjcev.

Prišla je tedaj vojna, kakor prihaja sedaj, kot ena neizogibnih posledic kapitalistične produkcije. Razlika je le v tem, da je danes Evropa izčrpana. Kapitalizem, ki je l. 1914. cvetel, je danes v razpadanju, izgublja glavo, vsak dan je nesposobnejši in slabejši. Ogenj, ki je tedaj plapolal na enem ognjišču, gori da-

Podlistek:

„Sodrugi ne morem vzeti pisma.“

Vihar tuli. V mali petrolejki plapola plamen, jezika sem in tja, se krivi in priklanja. Fantastično pleše senca starega samovarja po okroglih stenah trdnjavske ječe. Na trdem pogradu ležim, tesno zavrt v svoj kožuhi, in poslušam pesem viharja. Okno ječi in škripa v zarjavelih tečajih. Mala podgana, ki me vedno zabava in ljubko poskakuje preko mize, šviga sem in danes. Strmim v strop. Iz dolgega časa ogledujem zidove. Vse mi je tako znano: Imena na zidovih, komentarji prednikov: »Odšel v kaznilnico v Smolensk«, »Usmrčen v Vilni« — — In poleg tega vedno: »Živela borba«, »Živela revolucija«.

Vihar tuli in zopet plapolala luč, zopet plešejo fantastične sence. Vedno tesneje se zavijam v kožuhi, ki so mi ga pustili: v trdnjavski ječi, v stolpu je mrzlo. Že se mi oči trudno zapirajo. Tedaj se naenkrat vzpnem in prisluhnem. Zunaj po železnih stopnicah čujem korake in rožljanje verig, glasove in povelja. Bližajo se moji celici. Pod menoj utihnejo. Zamolklo

zazveni, in težka, z železjem okovana vrata spodnje celice se zapahnejo. Zopet glasovi in cepetajoči koraki. Potem zopet tišina.

Le vihar tuli, okenski okvir škripa, plamen petrolejke jezika in plapola, fantastično plešejo sence.

Napeto poslušam. V celico pod mano so pripeljali še enega »novega«. Kdo je? Tujec, prijatelj?

Prislonim uho k steni — vse tiho. Nobenega glasu. Sodrugi ali hudodelec? Kaj mu grozi? Vislice? Ali zgolj ječa? Poslušam. Ali ne bo trkal? Ne bo povedal svojega imena? Ne, molči. Le vihar poje svojo pesem.

Mogoče ne ve, da je kdo nad njim zaprt. Vzamem kovinasti vrč in tolčem nalahno ob steno: ta ta—tatatatata —

— tatataz — tatata — nalahno, ritmično. »Kto wy?« — »Kdo ste?« Toda nisem končal. Ob vratih je nalahno zašumelo. Brž je vrč skrit. Ležim na hrbtu, s prekrižanimi rokami, z umetno brezbriznim obrazom. Zrem v luknjo na tratih. Zareče oko me pogleda. Jaz vrnem pogled in čutim, kako zre nekaj sovražnega proti moji volji iz mojega očesa. Tedaj se luknja zapre in namesto očesa reži v odprtini temna kovinasta plošča.

Zopet sem sam. Trkanje je za danes končano. Sicer me naznanijo.

Vrhtege pa domnevam, da se novinec ne razume na trkanje: Jutri mu moram poizkusiti razložiti abc trkanja. Toda po komu? Premišljam. Mislim na razne hudodelce, ki lahko pridejo v spodnji hodnik. Najenostavnejše bi pač bilo, spustiti

nes na desetih. On lahko še mesece in leta gori, ne da bi se razširil v požar, ker leta se ne računajo mnogo v zgodovini. Ali dardanelsko vprašanje bo šele tedaj rešeno, ko bosta svobodna Rusija in svobodna Turčija izpregovorili svojo zadnjo, za Anglijo neveselo besedo. Petrolejsko vprašanje zelo razburja Ameriko in Anglijo. Egipčevsko vprašanje dela sive lase londonskim državnikom. Da ne govorim o gospodarski vojni v Porurju! Poljska se oborožuje, mala antanta se oborožuje, Vel. Britanija se oborožuje, Evropa se blešči v bajonetih.

Z zadnjo vojno je izgubilo človeštvo 37 milijonov življenj. To je število prebivalstva Francije. Srednja in vhodna Evropa opustošena. Jutri bo vojna še bolj morilna, če je ne preprečimo. V generalnih štabih se govori le o kemični vojni, bacilski vojni za umetno razširjenje smrtnih kužnih bolezni med cele narode, o električnih zrakoplovih, o črni in rumeni topovski hrani, ki bo premagala belo topovsko hrano.

»Dobro, prav imaš! Ali vi sami hočete vojno! Vi ste za imperializem proletariata. Jaz sem pa proti vsaki vojni.«

»Ti marširaš pod starimi parolami. In ti, marširaš nazaj. Napačno je uporabljati stare parole za nove stvari. Ni nobenega proletarskega imperializma. Kapitalistični imperializem osvaja, da bi plenil. Proletariat osvaja, da bi živel. Zato mora potlačiti ono, kar je včeraj tlačilo. Sovjetska Rusija mora braniti sebe in proletariat drugih dežel.«

»Razumem. Ali vendar ni dobro pripravljati novega boja, čeprav proti vojni.«

»Dobro. Ali stara buržuazna družba tudi ni dobra. Ona sloni na denarju, cerkvi, ječah, bordelih, vislicah, na mestih, polnih tuberkuloze in pomanjkanja. Ali naj dopustimo, da propademo vsi, zato da bi se še bolj obogatilo 300 finančnikov, ki danes vladajo svet?!«

Hrvatski »Radiša«.

(Kako izgleda v instituciji za vzgojo hrvatske delavske mladine.)

V Zagrebu obstoja že 20 let društvo »Hrv. Radiša«, ki deluje po vseh krajih Hrvatske. Izdaja svoj list »Radiša«, a naloga društva bi morala biti nameščanje vajencev in skrb za njihovo vzgojo. V to vrho je društvo poslednja leta razvilo silno agitacijo, zbiralo dobrovoljne prispevke, članarino itd. Samo naše delovno ljudstvo v Ameriki je dalo čez 10 milijonov kron. To ogromno vsoto so darovali naši ameriški delavci v času najhujše krize in brezposelnosti. A kaj je dala naša buržuazija v času svojega najhujšega ropanja in kopičenja kapitala? Ni dala skoro ničesar, čeprav sede v odboru največji hrvatski kapitalisti. Kajti buržuazija misli, da je dovolj, ako sedi v odboru »Hrv. Radiša« in izpreminja to institucijo v institucijo za ceno »liferacijo« mlade delovne sile obrti in tovarnam.

In mesto, da ona daje denarno podporo, računa, da bo ameriški proletariat, ki je dal že okrog 10 milijonov, dajal še naprej, ne da bi zahteval računa o delovanju te institucije. V to svrhu je poslala svojega agenta, ravnatelja »Hrv. Radiše« g. Jobsta na drugo potovanje v Ameriko. G. Jobstu je vsekakor ugodnejše, da se vozi brezplačno v Ameriko s karto I. razreda, katero je dobil od ministrstva za socialno politiko, nego da bi se doma brigal, da že enkrat dobe vajenci čista stanovanja mesto barak, za katere se je uradno konstatiralo, da so radi svoje nečistosti sploh neuporabne za stanovanja.

29. aprila se je vršil letni občni zbor »Hrv. Radiše«. Značilno je to, da vajenci, radi katerih obstoja ta institucija, ni-

pismo na vrvi skozi okno. Toda to je nevarno. Straži je zapovedano takoj streljati, čim se kdo prikaže ob oknu. Govoril bom z Butkevičem. Kot snažilec ima dostop k vsem celicam našega hodnika. Mogoče mi on lahko pomaga. Ne mudi se pa tudi ne. Jutri bom že našel pravo pot. Zaprem oči in poizkušam zaspati. Dolgo še čujem škripanje okna, dolgo čujem še tuljenje viharja... Potem pa se polagoma oklene svinčenežka utrujenost mojega čela in jaz zaspiam — — —

Počasi se zavrti ključ v ključavnici. Enkrat, dvakrat. Škripaje se vrata odpro. Ostuden smrad ducatov »kibl« udari iz hodnika v celico. Odprem oči. Šele dani se. Ob vratih stoji stražnik, zdeha, zapenja pas, potipa revolver. »Dobro jutro.« »Dobro jutro!« Butkevič, snažilec hodnika leta v cokljah po kamenitem koridorju sem ter tja. Njegove verige rožljajo. »Dobro jutro!« — Skoči k oknu, ga odpre in svež jutranji zrak mi hladno poboža lice. Okrenem glavo k oknu in globoko vdihavam zrak. Tedaj zapazim v medli jutranji svetlobi na oknu nekaj belega: listič! Urno se ozrem proč, da ne bi stražnik sledil mojemu pogledu. Vendar ni ničesar zapazil. Vedno je še zdehal in ogledoval svoj revolver. Zopet rožljajo verige in klopota jo coklje: Butkevič prinaša prazno kablo. Hitro si menjava sodružen pogled. Potem vzame prazno svetilko z mize, in vrata se zapahnejo. Dvakrat se zavrti ključ. Zopet sem sam.

Pogledam v odprtino v vratih: ne, nikogar! Vzamem listič z okna. Spoznam pisavo: sodrug iz podnjega hodnika mi

piše: »Sodrug! Včeraj so pripeljali nekega novega. Ne poznaš ga. Pod tabo v stolpu je. Jutri ga usmrtijo. V naši celici so njegovi prijatelji. Poslati mu hočejo zadnji pozdrav. Vsaka vez z njegovo celico v podnjem hodniku je pretrgana. Poizkusi spraviti priloženi listič k njemu. Zadnji poslovljni pozdravi so to. Hvala ti vnaprej — — —«

Cel dopoldan stopam po svoji celici gor in dol in tuhtam. Spodaj je vez z njim pretrgana. Le edino sredstvo še preostaja: dostaviti mu pismo skozi okno — — —

Ko dobim opoldne kosilo, zašepetam Butkeviču: »Telefon!« Pokima. Čez pol ure mi prinese vročo vodo za čaj. Stražnik stoji med vrati. Butkevič prične pospravljati po moji mizi. Stražnik vzroji: »No, boš že kmalu?« Tedaj se pričneta dva hudodelca na hodniku prepirati. Brez dvoma nalašč, da obrneta stražnikovo pozornost nase. Glasno so odmevale psovke. Stražnik stopi ven. »Ali boste mirni in tihi!« Butkevič izrabl priliko, potegne izpod svoje jopice nekaj sveženj, ga vrže hitro pod moje ležišče in odide.

Na hodniku je zopet mir. Stražnik se vrne, vprašujoče pogleda po celici in tudi odide. Vrata se zapahnejo. Zopet zaškrti dvakrat ključ in zopet sem sam. »Telefon« leži pod pogradom: dolga vrv iz cunj posteljnih rjuh. Listič je skrit v neki razpoki v zidu. Čakati moram. Trojen krog obdaja jetnišnico. Znotraj na dvorišču stražniki in vojaki, zunaj pred obzidjem orožniki. Ravno pred mojim oknom — vojak. Videl bo, ako spustim »telefon« skozi okno. Vendar imam srečo.

majo nobenega vpliva na društveno delovanje in da ne morejo na obnem zboru dvigniti svojega glasu proti izkoriščanju po kapitalistih, ki ga »Hrv. Radiša« podpira. Vajenci in mladi delavci se morajo zato organizirati v »Savezu radničke omladine«, ki obstoja doli, in da preko tega mladinskega saveza vodijo boj za zboljšanje svojega položaja; kajti brez tega boja bo »Hrv. Radiša« še nadalje ostal institucija za pumpanje denarja iz ameriških delavcev, za špekuliranje s tem denarjem, za zastrupljanje proletarcev z buržuazno ideologijo in za dobavljanje čim boljše in cenejše mlade delovne sile.

Srbski »Privrednik«.

(Kako izgleda v instituciji za vzgojo srbske delavske mladine.)

Isto nalogo, katero dajejo hrvatski kapitalisti »Hrv. Radiši«, dajejo srbski kapitalisti svojemu »Privredniku«. Kajti ena kot druga institucija ima »lifrati« mlado delovno silo. Razlika med obema institucijama je le v tem, da je srbski »Privrednik« započel svoje delo mnogo prej in mnogo sistematičneje. In srbski »Privrednik« je reakcionarna institucija, ki je nakopičila ogromen kapital, s katerim operirajo srbski denarni zavodi, a vajenci čisto nimajo niti žlice, ampak morajo izdolbsti skorjo suhega kruha, da posrkajo ono malo juhe, ki jo dobijo.

Da je otrok sprejet od »Privrednika« in nameščen, mora prehoditi cel križev pot. Mora hoditi gladen, gol in bos, mora čisto delati ob kruhu in vodi v vinogradih srbskih rodoljubov in potem mora iti v obrt, ki se mu navadno določi brez ozira na njegove želje in sposobnosti.

V sporu z delodajalcem nima vajenec nikdar prav. »Privrednik« ga ne ščiti pred preobilnim in prenapornim delom. Zato dobi mnogo vajencev v mladih letih sušico in druge bolezni.

A glavni cilj »Srpskog Privrednika« je v tem, da v vajencu ubije vsako kal razredne zavesti in da ga tako napravi

za pokornega sužnja. »Privrednik« zastruplja v ta namen vajence s šovinizmom in jih tako vzgaja v »ljute« Srbe, samo da ne bi prišli do spoznanja, kako strahovito jih izkoriščajo srbski kapitalisti. Posebni srednjeveški kuriozum srbskega »Privrednika« je — ženjenje srbskih mladih delavcev s Srbkinjami. Mladi delavec mora namreč poročiti edino-le Srbkinjo, ako hoče uživati dobrote »Privrednika« in srbskih kapitalistov. Če mu »Privrednik« odpre delavnico, mora denar vlagati v srbski denarni zavod, da bi mogli z njim zopet delati oni isti, ki na ta način skrbijo za »vzgojo« srbske vajeniške raje.

»Privrednik« izdaja tudi svoje glasilo istega imena in pri tem listu je zopet značilno to, da ga dobi le oni, ki je nepokvarjen vroč Srbin.

Taka je resnica o »Radiši« in »Privredniku«, in tega ni povedal g. Štebi v svoji knjigi »Vzgoja in zaštita obrtniškega in industrijskega naraščanja«.

Bratski »Savez radničke omladine« mora gledati, da organizira »Privrednikove« vajence v svojih vrstah in vodi sistematičen ter odločen boj za zboljšanje vajeniškega položaja.

Kako žive stavbinski mladi delavci?

Mladi stavbinski delavci žive najbedneje. Oni so najmanj prosvetljeni in izobraženi. Njihovo število je veliko. To so večinoma mladi ljudje z dežele, katere je pomanjkanje prignalo v mesto, da tu s svojimi mladimi močmi dvigajo kapitalistom mogočne palače.

Ves dan se mladi stavbinski delavec v solnčni vročini vzpenja po strmem odru, noseč težko breme. Lačen je. Čisto nima dobre vode v bližini. Ves je za-

Danes zvečer pride na stražo vojak, ki tajno simpatizira z nami. Ta bo že zatislil eno oko. Zunanje straže pa tudi ne bodo zvečer. Napišem abc trkanja z razlago, da bi sodrug vsaj zadnjo noč lahko govoril z menoj. Mogoče ima še kake poslednje želje, posebne pozdrave...

Mračni se. Čepim ob oknu. V vrtu jetniškega ravnatelja, pred obzidjem, pod mojim oknom, povsod — stražniki. Na dvorišču, pred oknom stoji vojak. Me ne vidi? Me noče videti?

Vlaknem roko med rešetke in spuščam počasi »telefon« navzdol. Na koncu binglja pismo. Po mojem presojanju mora biti sedaj pred njegovim oknom. Potrkam na steno, da opozorim sodruga. Nobenega odgovora. »Telefon« vihra v zraku. Mogoče ga ne more zgrabiti, ker ga veter premetava sem ter tje. Potegnem »telefon« zopet gor, ga obtežim z vrčem in spustim nizdol. Vrv je napeta. Sedaj mora biti pismo pred njegovim oknom. Potrkam z nogo ob tla, potrkam s težkim stolom. Glasno. Slišati mora. A spodaj ostane vse tiho. Nihče ne zgrabi pisma.

Vojak postane nemiren. Namigne mi in da znamenje. Prenehaj naj! Ne oziram se na to. Stražniki za obzidjem so tudi že opazili. Glasno kriče: »Prokleti pes! — proč od okna!«

Sedaj velja! Dalj ne morem vztrajati. Saj so me že zapazili. Prislomim obraz k rešetkam in zakričim: »Sodrug! Sodrug!! Zakaj ne vzamete pisma?« — »Pas sin! Ali bo že! — Streljamo!« In že so zgrabili za puške. Poslušam — še en trenutek, sicer je prepozno. Tedaj prodre od spodaj navzgor

nek glas, zateglo in tožeče, tiho in slabo, tako tiho, da sem moral napeto prisluhniti, da sem razumel: »Sodrug... Ne — — morem — — vzeti — — pisma. Pri zaslišanju — so mi — — polomili — — obe roki. Sodrug. — zdravstvuj — Tih in tožeč je bil glas in se je urno odtrgal.

Stražniki pred obzidjem so že nastavili puške. Z enim sunkom potegnem »telefon« k sebi in zdrsnem z okna, skrijem vse pod ležišče.

Bil je skrajni čas. Stražnik preplašen od hrupa, pogleda skozi vratno odprtino. Jaz pa že ležim na svojem ležišču, s prekrižanimi rokami; in on mirno odide dalje.

Ponoči, ko je vse tiho in se čuje pred vratmi enakomerno smrčanje, vstanem in sežgem vse: abc trkanja, razlago in poslednje pozdrave. Sajasto je šinil plamen iz petrolejke, zgrabil papir in ga uničil. Kupček pepela se nabere na mizi. Vihar tuli, završi skozi okenske razoke in pepel se razprši po celici: abc, razlaga in zadnji pozdravi.

Spodaj pa je on, kateremu so bili poslani pozdravi. Na predvečer njegove smrti. S polomljenimi rokami. In nikogar, ki bi mu mogel reči poslovilno besedo.

Vihar tuli. Nemirno plapolata plamen. Fantastično plešejo sence. Po tleh se trepetaje gibajo koščki pepela.

Zopet ležim na pogradu. Se zavijam tesneje v kožuh. Kljub temu me zebe. Krčevito stisnem oči, zaškrtam z zobmi. V ušesih mi še nalahko zveni jecljajoč glas:

»Ne morem vzeti pisma, sodrug! Zdravstvuj!«

prašen, umazan. Gol in bos. In vse to, da se zgradi palača gospodu delodajalcu, ki se sveži nekje v kopeli. Opoldan je kosilo. Kruh, malo slanine ali klobase. Dobro si mora premeriti porcijo, ako noče biti brez večerje. In spet na delo od 7. ure zjutraj do 10. ure zvečer.

Po prenapornem 16—18urnem delu gre počivat. Ta bedni stvor gre v klet nove stavbe ali v barake za orodje. To je njegovo prenočišče. »Kulturni« svet, evo ti tvojo »kulturo«! Rodoljubi »bele« Ljubljane, ki vam je na vseh veselicah tako na jeziku ležech zdrav jugoslovanski narod ali slovensko pleme, oglejte si enkrat stanovanja stavbinskih proletarcev!

Življenje mladih stavbinskih delavcev je v celi državi neznosno. Za nje ne obstojajo nobeni varstveni zakoni. Za njega obstoja edino le delodajalčeva samovolja in surovo postopanje delovodij in žal v mnogih slučajih tudi od delavcev.

Jugoslovanska buržuazija ne dovoljuje delavski mladini Slovenije lastne mladinske organizacije. Zato se, mladi stavbinski delavci, organizirajte vsi v strokovni stavbinski organizaciji in ustanovite v njej svojo mladinsko sekcijo!

Se huje, kot se vam godi danes, se vam bo godilo, ako se takoj ne organizirate strokovno, da si na ta način priborite boljše življenjske pogoje. Kajti edino z bojem dosežete kaj. Vsakdo zase ne doseže ničesar proti delodajalcu, edino skupno, organizirano dosežete svoje zahteve.

Mladinska sekcija v strokovni organizaciji vam bo poleg tega dala tudi osnovno izobrazbo, ker brez te nič, brez te propadete, brez te ne boste nikdar dosegli boljšega življenja. Zato se prikažite v naše vrste, mladi stavbinski delavci! Razredno-zavedni odrasli sodrugi in celokupna proletarska mladina vas kliče in vam podaja roko.

Za koga so zakoni?

Gotovi mojstri v Ljubljani — najboljši jugoslovanski rodoljubi — si še vedno domišljujejo, da živimo v srednjem veku, oziroma da se srednjeveška doba vrača v Jugoslavijo.

Vajence smatrajo samo za delovno živino, ki se jo sme brez usmiljenja pretepati, klofutati, suvati z ročajem kladiva.

Za danes se omejujemo na to, da navedemo en konkreten slučaj. — Pri ključavničarskem mojstru G. v Ljubljani je pomočnik P., ki se je s svojo surovostjo že proslavil po celem mestu. Tekom enega samega dopoldneva je dala ta zverina samo enemu vajencu 13 zausnic in to brez vsakega vzroka. Drugemu vajencu, ki se je učil četrti mesec, je ukazal P., da

prinese polža za okrašenje ograja, ki ga je imenoval po svoje »šnurgel«. Ko vajenec ni vedel, kaj je to »šnurgel«, ga je vprašal dvakrat, kaj je to. Po kratkem molku se je postavil P. pred vajenca in začel kričati: »Pol litra vina, kos špeha in štruco kruha — oklofuta! vajenca, ga zgrabil za lase ter ga vlekel iz kovačnice v delavnico, kjer mu je na brutalen način pokazal »šnurgel«.

Za vajence sploh ne mine noben dan brez pretepanja, brez bunk in psovanja; vsak dan je poln trpljenja. **Dotično strokovno organizacijo, v kaateri je organiziran ta pomočnik, pozivljamo, da ga takoj izbriše iz članstva in mu poveri nalogo, da osnuje organizacijo surovin.**

Policija ne bo kaznovala takih »temnih« elementov, ampak pretepanega vajenca, ako se bo postavil takemu postopanju v bran.

Človekoljubi in narodne dame, kaj pa ve porečete k temu? — »Oh, ta pokvarjena mladina« — bo vzplaval globok vzdih iz njihovih deviških src proti neskončno pravičnemu bogu, ki sedi v nebesih, in — kakor — izgleda — spi spanje pravičnega.

Nastop zagorske proletarske mladine.

V nedeljo 29. aprila t. l. je imela zagorska deca svoj tretji večer. Glavna točka sporeda — proletarska igra »Voz« — je bila — žal — od oblasti prepovedana. Tisti ljudje torej, ki jim kar škrope iz ust fraze »za narodov blagor« in »narodov procvit« so prepovedali mladini, da uprizori igro, ki je vzeta iz njenega lastnega življenja in ki jo je prinašal naš list. Brez dvoma so se gospodje nekoliko zbal mladih borcev bodočnosti, da so šli in prepovedali glavno točko sporeda — »Voz«. Mislili so s tem, da bodo onemogočili s tem cel večer. — Ne, zagorska prol. deca je vztrajala dalje in uprizorila burko enodejank »Iz devete dežele« in pomnožila deklamacije.

Deca je prva pričela v Zagorju z delavskimi deklamacijami. In ne brez uspeha. Besede deklamatorja se vsipajo v delavce, ko pa konča, pa buči po dvorani ploskanje. Tako je bilo tudi v nedeljo. Želeti bi bilo, da pridejo pri vsakem dečjem večeru na vrsto deklamacije. — Za tem so igrali burko »Iz devete dežele«. Moram reči: lep uspeh. Tako gladko enotno in nekako naravno. Posebno razposajeni parlament je tako uplival na občinstvo, da se je dvorana sama spremenila v »parlament« in zahtevala ponovitev dotične scene. Ves večer je bil torej dober. Kljub prepovedi »Voza« in skrajšanega sporeda je bil obisk dober. — Še več takih večerov pričakujemo, zagorska deca!

S tem večerom je mladina nekako otvorila prvomajski teden. Na dan prvega maja pa se je udeležila majskega sprevoda, vzklikala, mahala z rudečimi zastavicami in nosila napise. Popoldne pa je med javno prvomajsko veselico nastopila v telovadbi. Reči mo-

ramo, da je moški in ženski naraščaj za članicami najboljše izvajal simbolične proste vaje. Popolnoma majhni otroci so nastopali in nadvse pohvalno.

Zagorska mladina! Po tej poti dalje, da si priporiš bodočnost!

—m.

Marxova šola.

Naš nauk.

Kaj je splošna vsebina našega nauka — historičnega materializma? — Preden preidemo k temu, da dokažemo njegovo pravilnost in resnico, bomo dali bralcem splošen in jaseen pregled tega, kar nam je treba dokazati.

Za vsakogar, ki opazuje družabno življenje okrog sebe, je jasno, da žive člani človeške družbe v gotovem medsebojnem razmerju. Družabno niso med seboj enaki, ampak eni stoje na višji stopnji, eni pripadajo eni, drugi drugi skupini ali razredu. Ljudje vsake družbe, v kateri obstoja privatna lastnina, so torej porazdeljeni v razrede. Površni opazovalec bi lahko mislil, da so take razmere samo lastninske razmere — da imajo eni zemljo in posestvo, drugi tovarne ali transportna sredstva ali gotovo blago za prodajanje in tretji pa ničesar. Površni opazovalec bi tudi lahko mislil, da je razloček med poedinimi skupinami v glavnem političen; — da ima ena grupa v svojih rokah državno oblast in druga da ima zelo malo ali pa nič vpliva na to. Kdor pa gleda malo globlje, vidi, da tiče za lastninskimi in političnimi razmerami **produkcijske razmere**, t. j. — razmere, v katerih žive med seboj ljudje pri proizvodnji, ustvarjanju tega, kar družba potrebuje.

Delavec, podjetnik, rentnik, veleposestnik, kmet, veletrgovec, »kramar«, vsi ti so to, kar so, radi tega, ker zavzemajo gotovo mesto v **produkcijskem procesu**, v izdelovanju in cirkulaciji (obtoku) **proizvodov** (produktov). Ta razlika je večja kot ona, da ima eden denar, drugi pa ne. Kajti obdelovanje naravnih zakladov je temelj družbe. Mi stojimo torej med seboj v delovnih, produkcijskih razmerah.

Na čem slone te produkcijske razmere? Ali žive ljudje, kapitalisti kot delavci, kmetje kot dninarji in drugi člani človeške družbe kar tako v zraku?

Ne, oni slone na tehniki, na orodjih, s katerimi delajo. Industrijalci in proletarci slone na stroju, so zavisni od stroja. Če bi ne bilo strojev, bi tudi ne bilo industrijalcev niti proletarcev, vsekakor ne takih kot so danes.

Produkcijske razmere ne krožijo kar tako v zraku kot kolobarji dima, ampak tvorijo trden okvir, v katerem se gibljejo ljudje. Tehnika, orodja, produktivne (proizvajalne) sile so temelj družbe, na katerem se dviga in stoji orjaški in zamotan družabni sestav, družabni organizem. Ljudje, ki zavzemajo različno mesto v produkcijskih razmerah, imajo tudi različne ideje, predstave, naziranja, načela. Kapitalisti mislijo kot kapitalisti, delavci kot delavci itd. Oni si ne ustvarjajo svojih naziranj, svojih idej kar iz zraka, — ali s tujim izrazom povedano — abstraktno — ampak kot konkretni, resnični, živi ljudje, ki žive v različnih razmerah in okoliščinah.

Torej ne zavisijo samo naš gnoten (materialen) položaj od tehnike, ampak tudi naše misli.

Moderno družabno življenje modernega proletariata je ustvaril torej stroj. Njegove misli, ki izvirajo iz tega razmerja, so torej posredno zavisne od moderne mašinerije. In tako je z vsemi razredi kapitalistične družbe. Kajti en človek družabno ne živi v razmerah, ki so posebej zanj posebne, ampak on ima polno soljudi, ki žive v istih razmerah kot on. N. pr. en delavec sam ne živi napram drugim ljudem kot mezdni suženj, ampak on je eden izmed mnogih, član milijonskega razreda, ki se nahaja v istem položaju

kot on. In tako je z vsakim človekom v civiliziranem svetu; vsakdo pripada eni skupini, enemu razredu, katerega člani so v istem razmerju napram produkcijskemu procesu. Torej ni res samo to, da en delavec, en kapitalist, en kmet itd. družabno tako misli, kakor ga silijo misliti njegove delovne razmere, ampak njegova naziranja, njegove ideje se v glavnih potezah strinjajo tudi s stotisoči in milijoni drugih, ki se nahajajo z njim v istem položaju. Obstojata torej razredno maenje, kakor obstojata tudi razredni položaj v delovnem procesu.

Oblika, v kateri se pojavljajo delovne razmere različnih razredov: kapitalistov, delavcev itd., je v kapitalistični in sploh v vsaki razredni družbi obenem tudi lastninsko razmerje. Kapitalisti, delavci itd. se ne ločijo med seboj samo po različnem položaju, ki ga imajo v produkcijskih razmerah, ampak se ločijo tudi po lastnini. — Trгоvec ni le zamenjevalec blaga, ampak tudi posestnik kupnega blaga in trgovskega profita. Delavec ni samo izdelovalec dobrin, ampak tudi posestnik delovne sile in cene, katero prejme za prodano delovno silo.

To ni bilo vedno tako. V primitivni komunistični družbi je bila zemlja, hiša, črede, skratka vsa produkcijska sredstva skupna last. Glavna družabna dela se je opravljalo skupno; ljudje so si bili med seboj v produkcijskem procesu enaki in v lastnini je bila le mala razlika.

Potem pa, ko se je razdelitev dela tako povečala, da so nastali različni poklici in potem, ko se je produciralo več, kot je bilo za življenje direktno potrebno, so si prisvojili vojaki, duhovniki i. dr. preostanek in pozneje tudi produkcijska sredstva. Tako so nastali razredi in privatna lastnina je postala oblika, v kateri se pojavljajo produkcijske, delovne razmere.

In preostanek je postajal vedno večji in s tem je bilo tudi vedno večje bogastvo posedujočih in vedno večje razredno nasprotstvo med posedujočimi in onimi, ki nimajo ničesar. V isti meri se je razvijal tudi razredni boj.

Ali tehnika ne miruje. Ona se razvija hitreje in počasneje, produktivne sile naraščajo, način proizvodnje (produkcijski način) se izpreminja. In če se menja produkcijski način, se morajo menjati tudi razmere, v katerih žive med seboj ljudje v delovnem procesu. Razmerje prejšnjih malih mojstrov med seboj in napram njihovim pomočnikom je popolnoma drugačno kot sedaj razmerje med poedinimi velepodjetniki in teh napram delavcem. Strojna produkcija je izpremenila stare razmere. S tem so se izpremenile tudi lastninske razmere. In ker nastajajo naziranja, predstave, ideje itd. v teh razmerah in po razmerah, v katerih žive ljudje, so se menjale tudi te.

Delo in mišljenje se neprestano razvijata in iz-

preminjata. »Človek izpreminja, medtem ko izpreminja s svojim delom naravo, obenem tudi svojo lastno naravo.« Od produkcijskega načina materialnega življenja zavisi celokupno družabno življenje (bivanje). »Ni zavest ljudi, ki določa njihovo bivanje, ampak obratno njihovo družabno bivanje je, ki določa njihovo zavest.«

Ali na gotovi stopnji svojega razvoja pridejo materialne produktivne sile družbe v nasprotje z obstoječimi produkcijskimi in lastninskimi razmerami. V okvirju starih razmer se nove produktivne sile ne morejo več razvijati. Tedaj izbruhne boj med onimi, ki so interesirani na tem, da ostane pri starem, pri starih produkcijskih in lastninskih razmerah in med onimi, ki imajo interes, da se razvijejo nove produktivne sile. Tedaj nastopi doba (epoha) socialne revolucije, ki traja tako dolgo, da si nove produktivne sile priborijo zmago in dokler ne nastanejo nove produkcijske in lastninske razmere, v katerih morejo cveteti in se razvijati nove produktivne sile.

In s to revolucijo se menja tudi mišljenje ljudi in sicer z revolucijo in v revoluciji.

To je na kratko vsebina našega nauka. To lahko še na krajše sledeče začrtamo:

I. Tehnika, produktivne sile tvorijo temelj družbe. Produktivne sile določajo produkcijske razmere, razmere, v katerih si stoje med seboj ljudje v proizvodnem procesu. Produkcijske razmere so obenem lastninske razmere. Produkcijske in lastninske razmere niso samo razmerje poedinih oseb, ampak razredov. Te razredne, lastninske in produkcijske razmere (z drugimi besedami — družabno bivanje) določajo zavest ljudi, t. j. njihove nazore o pravu, politiki, morali, veri, filozofiji, umetnosti itd.

II. Tehnika se neprestano razvija.

S tem se neprestano izpreminjajo produktivne sile, produkcijski način, produkcijske, lastninske in razredne razmere. S tem se neprestano izpreminja zavest ljudi.

III. Nova tehnika pride na gotovi stopnji svojega razvoja v nasprotje s starimi produkcijskimi in lastninskimi razmerami. Končno zmaga nova tehnika.

Gospodarski boj med konservativnimi razredi, ki so zainteresirani na tem, da ostanejo stare oblike in naprednimi se v tem času najprej izraža v boju za zavzetje politične oblasti, v proletarski demokraciji.

»Železni tedni«.

Savez komunistične mladine Bolgarske, ki šteje okrog 18.000 članov, ima vsako leto svoje agitacijske tedne pod imenom »železni teden«.

Vsak član mladinskega gibanja mora vse svoje življenje posvetiti delu v svoji organizaciji. Težka in

nerazumljiva predavanja ne prinašajo toliko koristi, kot agitacija in zbiranje naročnikov za mladinski tisk; zbirati člane, razlagati jim njihove naloge, dolžnosti itd. Koristno je, prirejati konference aktivnih sodrugov, na katerih je treba govoriti o vsakodnevnem delu v organizaciji. Na ta način mladi delavci obračajo več pažnje gibanju in popravljajo svoje notranje pogoje ter ustvarjajo eno bojovno mladinsko organizacijo.

Priprave za železne tedne vodijo krajevni odbori, ki natančno pregledajo pogoje in možnosti za delo. Odbori tudi kontrolirajo člane, v koliko so izpolnili svojo dolžnost napram organizaciji. Koncem tedna se vrši skupen sestanek, na katerem se poroča in diskutira o poteku »železnega tedna«.

Delo v »železnem tednu« obstoja n. pr. dva dni se zbira neplačane članske prispevke; dva dni se zbira nove člane, a ostala dva dni se vrši širjenje mladinskega tiska.

Koristi teh »železnih tednov« so: tesna zveza med maso mladih delavcev in organizacijo, redno obračunavanje članarine in naročnine za list, člani se nauče stati kod kontrolo in pokoravati se ji, povečanje discipline, čut kontrole saveza razvija pri članih čut odgovornosti, povečanje števila naročnikov mladinskega tiska, povečanje članov, oživljenje gibanja itd.

Sprovajanje teh tednov bodri mlade delavce na živahnejše delo in ustvarja nove delovne načine. »Železni tedni« utrjujejo savez in ga napravljajo sposobnega za žilave boje.

Knjižni pregled.

Tone Seliškar: Trbovlje. To precej uspelo zbirko pesmi proletarskega pesnika vsem mladim proletarcem toplo priporočamo. Obširne kritike ne utegnemo prinesiti, sicer se pa precej strinjamo z Mileninom. Naroča se pri »Slov. socialni matici« in stare brošure 12 Din, lepo vezana 17 Din.

Engels: Razvoj socializma od utopije do znanosti. To knjigo mora imeti vsak mladi proletarec. Naroča se lahko na upravo »Prol. Mladine«.

Marx in Engels: Komunistični manifest. Kdor temeljito in večkrat ne preštudira »Kom. manifesta«, se ne more prištevati med zavedne proletarce. Cena 1 Din. Naroča se lahko na upravo »Prol. Mladine«.

Fr. Erjavc: Zgodovina socializma v Srbiji. Izdala in založila »Slov. socialna matica«. Strani 56. Cena 7 Din. — Drobna knjiga, kdor je čital Lapčevićovo zgodovino, ne potrebuje te. Ali vendar ustreza

namenu. Marsikje se pozna, da jo je pisal pristav Socialistične stranke Jugoslavije (SSJ). Ali ker je informativnega značaja, je za vsakega stovenskega proletarca robrodosla. Naročajte si jo pri »Slov. socialni matici« v Ljubljani.

Kroz sindikalnu teorijo i praksu. Ta za vsakega sodruga tako potrebna knjiga je tiskana sicer v hrvatskem jeziku (latinica), ali kljub temu jo bo lahko vsakdo razumel brez slovarja. Zato naj si jo naroči vsakdo, ker pri nas so še zelo nejasni pojmi o pomenu, nalogah in taktiki delavskih strokovnih organizacijah. Je obširna knjiga in stane samo 5 Din. Naroča se na »Sarokovna borba«, Ljubljana, Turjaški trg 2.

Isto velja za: **Položaj radničke klase u Jugoslaviji**, ki stane 6 Din. Te si nekateri sodrugi ne bodo mogli naročiti, ker je tiskana v cirilici. Učite se cirilico!

Sodrugi, čitajte naše knjige, izobražujte se! Ker v znanju je naša moč. Temeljite teoretične izobrazbe vam naši časopisi ne morejo nuditi, zato so knjige.

Proletariatu ni potrebna nobena vera v bogove. Kajti osvobođenje delavskega razreda je delo delavcev samih.

Fond za žrtve reakcije.

Steklarji v Zagorju so nabrali med seboj za žrtve Din 170.— Od tega so sami darovali s. Erjavcu 100 Din in mi smo prejeli 70.— Din. Hvala!

Nt 1. maja se je akcija nadaljevala. Na nabiralne pole so nabrali v Ljubljani: s. Praprotnik 168.— Din, s. Perdan 158.—, s. Gorenc 43.— V Zagorju na shodu so zbrali sodrugi 184.— Din. — Sodrugi Prosenec je nabral 120.— Din. — Sodrugi Franko daroval 10.— Din.

Darovalo se je sodrugom v ljubljanskih zaporih 250 Din, s. Manfredu 100.— Din.

Skupna nabrana vsota znaša dosedaj 2660.75 Din. Žrtvam pa se je darovalo vsega skupaj 1950.— Din. Naknadno prejeli iz Jesenic 505.— Din.

LISTNICA UPRAVE. — Današnji številki prilagamo položnice. Kdor ne bo obračunal zaostale naročnine ta mesec, mu ustavimo list. Obračunavajte redno, sodrugi naročniki in kolporterji, da bo »Prol. Mladina« še bolj napredovala. Zbirajte za tiskovni sklad. Zahtevajte od uprave bloke za nabiranje naročnikov in tiskovnega sklada!